

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 7. decembra 2023 - Leto XXXIII, št. 49

stran 2

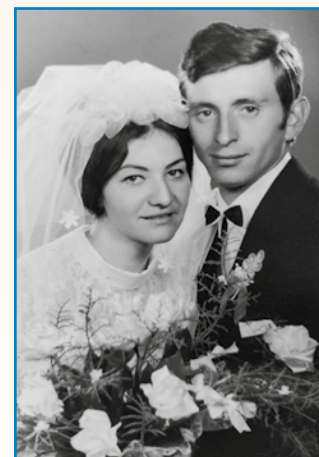
SLOVESNA 30. OBLETNICA SPREJETJA ZAKONA O PRAVICAH NARODNIH IN ETNIČNIH MANJŠIN

MEDENI ZAJTRK NA MONOŠTRSKI GIMNAZIJI
stran 4

LŖJPANJE TIKVINI GOŠTJIC
stran 6

ZA VESELDJE NEJ TRBEJ ELEKTRIKO
stran 8

SLOVESNA 30. OBLETNICA SPREJETJA ZAKONA O PRAVICAH NARODNIH IN ETNIČNIH MANJŠIN

Madžarska vlada je pred 30 leti sprejela pomemben zakon o pravicah narodnih in etničnih manjšin. V počastitev obletnice je

šin izkoristilo možnost, ki jo zagotavlja zakon.

Po okrogli mizi se je začel kulturni program, na katerem so nastopile skupine

rodno identiteto ter z negovanjem in ohranjanjem narodnega jezika, kulture in tradicije krepijo, barvajo in bogatijo izobraževalno, kulturno, gospodarsko in versko življenje države.

Madžarski zakon o narodnostih kaže odnos večinske družbe in madžarske države do narodnih skupnosti. Zato je pomembno, kaj vsebuje, še bolj pa, kaj je uresničeno v praksi.

Delovanje lokalnih in državnih samouprav posameznih narodnosti omogoča, da število etničnih javnih izobraževalnih ustanov še naprej narašča.

»Vlada je v zadnjih letih za ohranitev narodnosti okrepila njihovo prisotnost v parlamentu, pomagala ohranjati in prenašati njihov jezik, negovati njihovo kulturo in tradicijo, podpirala je delovanje njihovih cerkva ter okrepila ustanove, vrtce in šole,« je strnil

Zveza skupnosti državnih narodnostnih samouprav v petek, 1. decembra, organizirala proslavo v bolgarskem kulturnem centru v Budimpešti skupaj z zagovorniki in pripadniki vseh manjšin na Madžarskem (Bolgari, Armenci, Srbi, Slovenci, Romi, Romuni, Hrvati, Slovaki, Rusini, Poljaki, Ukrajinci, Grki, Nemci). Prireditve se je začela s srečanjem nekdanjih udeležencev manjšinske okrogle mize, na kateri so se ozrli na zgodovinske mejnike, ki so bili odločilni v življenju narodnosti. Leta 1993 je bil sprejet prvi manjšinski zakon, v katerem je bilo razglašeno, da je pravica do narodne in etnične samoodločitve del univerzalnih človekovih pravic ter da so posebne individualne in skupnostne pravice narodnih in etničnih manjšin temeljne svoboščine, ki jih spoštuje in uveljavlja.

Spominjali so se tudi prvih manjšinskih lokalnih volitev, ki so potekale 11. decembra 1994. Takrat so na Madžarskem živče narodne in etnične manjšine prvič dobile možnost voliti lokalne manjšinske samouprave, pri čemer je 12 manj-

vseh manjšin, slovensko narodno skupnost iz Porabja je zastopala skupina Porabski trio.

Udeležence prireditve je nagovoril namestnik državnega sekretarja za narodnostne in cerkvene zadeve Zoltán Fürjes. »Pred tridesetimi leti se je zgodilo nekaj, na kar gledamo s

Na prireditvi je slovensko narodno skupnost zastopala skupina ZSM Porabski trio.

skupnim veseljem in skupnim ponosom: sprejet je bil zakon o pravicah narodnih in etničnih manjšin, ki postavlja in izraža načela in praktične temelje nacionalne politike sodobne madžarske demokracije,« je izpostavil.

Poudaril je še, da narodnostne samouprave s svojim delovanjem ohranjajo, razvijajo in prenašajo na-

Fürjes in dodal, da se narodnosti lahko ponosno spominjajo svoje preteklosti in gradijo skupno prihodnost.

(Foto na 1. strani: Tokratnega omizja v spomin na 30. obletnico sprejetja narodnostnega zakona so se udeležili tudi nekateri akterji narodnostne okrogle mize. Na sredini državni sekretar za cerkvene in narodnostne zadeve Miklós Soltész.)

nvn

Pod Srebrnim brejgom ...

... se znauva na velke ménje Branko Grims leko čuje. Tau pa se zavolo njegve luksuzne vile na Bledi godi. Pardon, vila njegve žene, trbej prajti ali pa tō nej. Od koga pripovejdamo? Od človeka, steri že trno dugo v slovenskom parlamenti sedi. Zvün svojga šefa Janeza Janše v partiji SDS za enoga najbolje poznanoga vala. Mediji ga radi majo, dosta vsega se je kaulak njega godilo. Najbole je po tejm poznani, ka vse za »komunistare« veji vōzglasiti, steri se neškejo njegovimi šefi pokoriti.

V toj vili je 6 apratmanov napravljeni. V navjekšoj turističnoj sezoni za enoga na nauč trbej 600 evronov plačati. Ja, tau Grimsova žena kasejra, una v držini turizem ma nutzglášeni. Depa, problem je po tejm vōvdaro, gda so novinarge zvedli, ka cejli té kompleks je na Branka Grimsa spisani. Un je tau küpo, tau je njegvo pa nej od njegve žene. Financarge nauwo delo majo.

Škemo prajti, šteri kritično od njega pišejo, gda kaj nej nabole lejpora vōnajde. Kak povejdano, zdaj je tista luksuzna vila njegve žene Martine znauva naprej prišla. Po regulaj lidge v parlemanti pa sploj vsi, steri v vladi (kormány) sedijo, ne smejo nika drugoga delati. Nika takšnoga delati, ka bi si kcuj kaj prislūžili. Že dugo pa se vej, kak Grims v toj (ne)srečnoj vili dela tō. Gda so ga zaodili, je povedo, ka samo za vikend ženi pri deli pomaga. Ka dela? Ja, postelevredgemle, puca pa smejte v kante nosi. Tau je tak tumačo, ka s tejm si nika zvün svoje plače v parlamenti ne prislūži. Un samo ženi šké pomočti, tau pa leko dela. Pod mikroskop ga je že KPK vzeu. KPK kak komisijo za dojavlanje korupcije bi leko tumačili.

Zvün vsega toga je neka nauvoga vōvdarilo. Cejla vila se sploj ne bi smejla vōdavati. Samo njeni 50 % se leko vōda, drugo je Grims kak daum držine nutzglaslo. Ja, vsevküper je preci zamotano. Je pa istina, ka vsigdar se leko lüknja v regulaj najde. Nisterni, steri skrak kopanje živejo, takše lūjkne eške kak dobro vejo najti.

V tom časi, gda takši lidge v parlamenti nebesko velke pejneze obračajo, se njabuakša paut iške, kak penzije malo više zdignoti. Je zdignoti, ka bi penzionisti nej srmacke bili. Lidge, steri so cejli čas pošteno delali, zdaj pa za pošteno življenje pejneze nimajo. Za tau, ka bi nej vsikšo minuto vōračunali, ka si leko küjpijo, na koj pa sploj brodititi ne smejo. Depa, nika nauvoga smo nej vōvodali. Steri že zavole vsega majo, eške več škejo meti. Steri skur nika nimajo, eške menje majo. Nej nam dosta trbej, ka se nauvga leta 2024 včakamo. Lepau bi bilau, ka nut v njega s takšnimi nej najbolje lejrimi informacijami ne stauipimo, ka nej? Bole povejmo, aj vūpanje v poštenje samo tak ne premine. Kak bi naš Srebrni brejg povedo: leko človek samo na sebe pa svoj asek brodi, depa, niške nika s seuv na drugi svejt ne odnese.

Miki Roš

Umetniki raznašajo vest o Porabju in tukajšnji slovenski skupnosti

V prejšnji številki ste lahko prebrali, da so 23. novembra v prostorih Slovenskega doma odprli razstavo del 22. monoštrske mednarodne likovne kolonije. Predsednica Zveze Slovencev na Madžarskem, vsakoletne soorganizatorke umetniških srečanj v središču Porabja, Andrea Kovács nam je še pred dogodkom povedala,

Andrea Kovács

da je letošnja likovna kolonija sovpadla s časom uničujočih poplav na začetku avgusta. »Tiste dni smo se z vodo borili tudi v Monoštru, medtem pa so prihajale slabe novice iz Slovenije. Naloga nas organizatorjev je bila, da te vesti ne bi vplivale na udeležence likovne kolonije, da

Atilla Písnjak

ne bi prevladalo slabo razpoloženje. Je pa zanimivo, da so se motivi poplav pojavili tudi na nastalih umetninah. Zoltán Fodor-Lengyel, za katerega so značilne rumeno-oranžne barve, se je tokrat odločil za zeleno-modre odtenke. Endre Göntér pa je pod vtisom poti iz Prekmurja v Po-

rabje – kot nekakšno prerokbo – naslikal vijoličasto nebo.«

Uspeh monoštrskih likovnih kolonij naj bi temeljil na tem, da se starim znancem zmeraj pridružijo novi ustvarjalci. »Nekateri umetniki so že dolga leta naši gostje,« je nadaljevala Andrea Kovács. »Ko govorijo o Porabju, pravijo, da prihajajo domov. Vsi imajo svoje razstave in kataloge, v katerih navajajo kraje ustvarjanja. Zapisujejo tudi imeni Monoštra in Porabja, kjer so se udeležili likovnih kolonij.« Predsednica zveze je še izpostavila, da mnogi umetniki prihajajo v Monošter iz oddaljenih držav. »Moramo jih razumeti kot svoje ambasadorje, prispevajo namreč k temu, da se tudi drugod sliši glas o Porabju, da se izve, da tudi tukaj živi majhna slovenska skupnost.«

Po 22 letih že velja razmišljati o prihodnosti likovnih kolonij, je prepričana Andrea Kovács. »Načrtno delamo na tem, da bi pritegnili Porabko, ki zdaj študira likovno umetnost na magistrski stopnji v Pécsu. Želi si namreč, da bi se v Ljubljani udeležila celoletne šole slovenskega jezika. Naša naloga je, da poskrbimo za novo generacijo, kot nas je prosil tudi strokovni vodja Feri Gerič. Upam, da bomo v bodoče pridobili kakšno Porabko – ali Porabca – za vodenje likovne kolonije. Vsekakor pa moramo sodelovati z gospodom Geričem, dokler je sam pripravljen za to, saj ima ogromno znancev in dobro ve, koga naj povabimo na likovne kolonije.«

Nekdanji direktor Galerije - Muzeja Lendava Feri Gerič, eden od idejnih očetov monoštrskih kolonij, meni, da so porabska umetniška srečanja na dobri poti. »Vsako leto povabimo najmanj deset eminentnih likovnih ustvarjalcev. Naš letošnji uspeh je, da smo pritegnili mladenki, ki študirata na likovnih akademijah v Budimpešti in Pécsu. To je pravzaprav odskočna deska za to čudovito mesto Monošter, kajti vodenje kolonij bo lahko čez nekaj let prevzela domača stroka.« Feri Gerič si želi, da bi gradili na mladih. »Mi, ki že imamo določene izkušnje, lahko stojimo v ozadju, saj smo sodelavci lendavske galerije vedno poskušali predajati svoje znanje. Brez domačega strokovnjaka pa zagotovo nikoli ne bo nastal samostojen galerijski ali muzejski zavod,« je bil odločen sogovornik.

Strokovni vodja je opozoril tudi na heterogenost letošnje kolonije. »Ustvarjalce smo povabili iz treh držav, gostili smo slikarje, dva kiparja in tudi keramičarko. Z monoštrsko zbirko se lahko pojavimo

kjer koli v Evropski uniji in imam občutek, da smo na taki ravni, da bi bila katera koli druga galerija vesela, če bi sodelovala s tako čudovitimi ustvarjalci.« Gerič je prepričan, da bo nova galerija v samostanskem poslopju v samem središču Monoštra uspešno zaživela. »Že dve leti je posebnost naših dogodkov, da se

Gábor Huszár

začenjajo s samostojno predstavitvijo enega od povabljenih umetnikov. Letos je lahko širše občinstvo spoznalo Endreja Göntérja,« je za konec dejal strokovni vodja.

Pred dobrima dvema desetletjema so bile prve monoštrske mednarodne likovne

Feri Gerič

kolonije namenjene srečevanju slovenskih umetnikov iz matice in zamejstva, to se je do danes korenito spremenilo. Zlasti po tistem, ko je soorganizatorka ustvarjalnih sobivanj postala tudi Mestna občina Monošter. »Korak za korakom so se pridruževali umetniki iz drugih držav,

se pa lahko zahvalimo razvejenim poznavstvom Ferija Geriča, da smo lahko gostili ustvarjalce mednarodnega slovesa. Danes je očitno, da prihajajo umetniki z vseh koncev sveta. Poleg tega, da krepijo identiteto slovenske skupnosti ter odnose med Slovenijo in Madžarsko, prispevajo kolonije tudi k mednarodni prepoznavnosti Monoštra. In na to smo ponosni,« je povedal monoštrski župan Gábor Huszár in dodal, da je tukajšnja likovna kolonija nekaj posebnega. »Koorordinator likovnih kolonij na Madžarskem István Marczin nas je v anketi povprašal, kakšno dodano vrednost je naše mesto ponudilo sodelujočim umetnikom. Odgovorili smo, da smo kljub poplavni nevarnosti v Monoštru lahko zagotovili idealne okoliščine za ustvarjanje in da so bili gostje ob večerih deležni kulinarčnih užitek.«

Umetnostni zgodovinar Atilla Písnjak je poudaril, da se pojma »likovna kolonija« in »művésztelep« nekoliko razlikujeta. »V slovenskem prostoru so to mesta, kjer se umetniki enkrat letno za neko krajše obdobje srečajo in ustvarjajo. Medtem pa so na Madžarskem likovne kolonije kraji, kjer se biva dlje časa, gotovo več kot deset dni. Zelo težko torej primerjamo likovne kolonije. Je pa monoštrska lahko tesno povezana z likovnimi kolonijami v slovenskem prostoru, saj so nekateri umetniki celo osredotočeni na to srečanje v Porabju,« je pojasnil umetnostni zgodovinar. Po njegovih besedah na te likovne kolonije prihajajo tudi »studijski ljudje«. »Takšni umetniki najuspešneje ustvarjajo v samotni ateljeja, zato so nekatera njihova tukajšnja dela nekoliko skromnejša. Velja tudi poudariti, da v našem primeru ne gre toliko za umetniško, temveč bolj za neko duhovno izmenjavo, duhovno delavnico.«

Atilla Písnjak je kljub povedanemu prepričan, da monoštrske kolonije ohranjajo visoko umetniško raven. »Čeprav je kar nekaj gostov, ki so se že večkrat udeležili teh srečanj, iz leta v leto prihajajo novi ustvarjalci. Prinašajo svežino in tudi sama izbira umetnikov s strani organizatorjev pomeni rešeto, ki zagotavlja kakovost.«

Iz zapisanega je razvidno, da organizatorji cenijo dosežke dosedanjih dvaindvajsetih mednarodnih likovnih kolonij v Monoštru. So pa tudi prepričani, da želijo z barvami tudi v prihodnjih poletjih napolniti prostore Slovenskega doma.

-dm-

PREKMURJE

Bogatci

Revija Finance Manager prauti konci leta vsigder vōda lišto najbole bogatih Slovincov. Sto največših bogatcov v rosagi je svoje bogastvo v enom leti povečalo za 8 procentov, na 8,7 milijarde evrov. Najbole bogativa sta nej več Iza in Samo Login, sterima je pred leti sekira v med spadnola te, gda sta začnala delati špile za čedne mobilne telefone in tablice 8 pa sta te svojo firmo Outfit7 odala Kitajcom. Po tistom ka sta se razlaučila, mata zdaj vsakši poseba po 345 milijonov evronov, tak ka jiva je na prvom mesti prehitela držina Igora Laha, stere bogastvo so ocenili na 385 milijonov evronov. Na toj lišti sta že duga leta tudi dve prekmurskivi držini, Karoly in Polanič. Držina Karoly se je v etom leti zdignila za 33 mest na 67. mesto. Njihovo bogastvo se je iz 33,3 milijona zvečšalo na 49,5 milijona evronov. Ta držina ma firmo GMT, stera se spravla z uvozom, distribucijo in odavanjom avtodelov. Oni so tudi zastopniki za prodajo motornih oljov znamke Castrol v Sloveniji, na Rovaškom, v Srbiji in Bolgariji. Tau firmo, stero je leta 1992 v Murski Soboti na noge postavio Vladimir Karoly z ženo Ido, gnesden vodita čerki in zet Tomaž Gider. Držina Polanič, stera ma vekši tau lastništva v firmaj Pomgrad in Panvita, pa je spadnola za 22 mest na 81. mesto. Njihovo bogastvo se je iz lanskich 48,2 milijonov evronov znižalo na 43,3 milijona evronov. Imperij, steroga je vküper s partneroma Jožefom Horvatom in Antonom Ravničem napravo Stanko Polanič, steri je letos na žalost mrau, zdaj vodita njegva sina. Peter je direktor Panvite, Iztok pa predsednik uprave Pomgrada. Kak so zapisali pri novinaj Finance Manager, je ocena bogastva Polaničovich letos nižiša zavolo gradbenih poslov, vej pa je Pomgrad lani posloval slabše kak leta 2021.

Silva Eöry

Jolanda Zver iz Murske Sobotice

ŠTO MA RAD RAUŽE, NE MORE LAGOVI ČLOVEK BITI

Sobočanka Jolanda Zver je gorrasla v vogrski držini. »Oba mojiva stariša, oča Lajoš in mama Jolan, sta bila škonika. V staroj Jugoslaviji, tistoj pred drugo svetovno bojno, jiva je oblast (hatalom) poslala vō iz Prekmurja, tak ka

Sogovornica z mamo, očom pa bratoma in sestro

sam se ges narodila na Ptui. Nazaj v Prekmurje smo prišli leta 1941. Prva smo bili v Böltincaj, po tistom pa smo v Odrancaj pri šauli daubili stanovanje, vej pa sta te tak oča kak mati na odranski šauli včila,« je prva raztolmačila sogovornica in cujdala, ka sta ob konci druge svetovne bojne v njihovom stanovanji živel bolgarski general in njegva žena: »Gda so tam oni küjali za generala, so tau gesti tudi nam ponidili. Mi smo steli njim tudi neka našoga dati za gesti. Tisto pa je te mogla mama prva sama pogesti, vej pa so se bojali, ka jih nej bi zastrupili.«

Ovak so tau nej bili glij lepi cajti, vej pa so po bojni očo dali v vauzo, mati pa je kak Vogrinka tudi brez dela ostala: »Vse svoje stvari, tudi pohišto, smo spakivali in smo se odselili v Lendavo, k stari materi. Mama je prva dela nej dobila, komaj za en čas, tak ka nam je te moja 17-letna sestra Marika, stera je osem let starejša od mene bila, pomagala, vej pa je pri firmi Nafta službo dobila. Najstarejši brat Endre je v tistom cajti ške biu v Dajčlandi kak so dački zgrablenec, najmlajši brat, steri se je zvau tak kak oča, se pravi Lajoš, pa je z nami živo. No, te pa je mama li dobila delo in tau v Čentibi, kama smo se

te tudi preselili.« Po enom leti je iz vauze prišo tudi oča, steri pa je po tistom v nauvi Jugoslaviji nikdar nej več dela daubo, tak ka je doma küjo in skrbo za držino, vse do leta 1965, gda je na žalost prebrž mrau.

Po zgotovleni osnovni šauli se je Jolanda Zver preselila v Mursko Sobotu, vej pa je začnala oditi na srednjo ekonomsko šaulo, stero je te zgotovila leta 1953: »Stela sam delo dobiti v Lendavi na banki ali gé indri, pa je nej šlo, tak ka

Jolanda Zver s čerkami in njihovimi držinami

sam se te odselila v Ljutomer, vej pa sam dobila službo na Narodni banki.« Moža Franca, steri je biu doma v prekmurski vesnici Gomilica, pa je spoznala ške med šaulivanjom v Soboti: »On je te v gimnazijo odo, pa sam se njemi lekar povidla. Po tistom ka je on odišo v Ljubljano študejrat sva si dosta pisala, vej pa je samo gnauk na mejsec leko prišo domau. On se je včiu za gozdarskoga merara. Gda je biu na praksi v Dajčlandi, je osto ške en mesec duže tam. Delo si je najšo v rudniki in s tistimi prisluženi penezi si je te küpo

motor BMW. S tem motorom sva se müva te dosta okauli vozila. V tistom cajti so mamo iz Čentibe preselili v Lakoš, tak ka je te tam leta 1959 tudi najno gostüvanje bilau. Ovak pa morem povedati, ka se je mama, stera se je po očovi smrti preselila k nam v Sobotu, v svojom žitki 14-krat mogla seliti.« Mladi zakonski par je neka cajta živo v Rakičani v stanovanjskom bloki, »vej pa je te moj mauž na posestvi, stero je melo tudi gauške, službo daubo. Te sam ges tudi šla delat na tau firmo. Gda smo začnili v Soboti svoj ram zidati, sam pa minila službo in sam šla delat nazaj na banko, nazadnje pa sam pred penzijo delala ške na Službi družbenega knjigovodstva.«

V nauvi ram se je držina Zver preselila leta 1963. Te je bila prva čerka Silvija stara leto pa pau, druga čerka Sonja pa samo trinajst dni: »Ges sam se niti nej včasi preselila, vej pa

sam zbetežala, pa sam mogla titi za en keden v špital. V začetki je bila ške ta nevola, ka smo nej meli vodovoda, tak ka smo plenice zvüna prali. Pomalek pa smo si ram zriktali do konca. No, trinajst let po rojstvi prve čerke sva daubila ške tretjo, Teodoro, stera zdaj s svojo držino vküper z menov žive tü v našom rami.« Vse tri čerke je, ob pomauči svoje mame, stera je živela z njimi, navčila vogrski gezik: »V našoj držini smo bili furt dvojezčni, gučali smo tak slovenski kak vogrski gezik. Ovak pa zdaj Silvija,

stera je že v penziji, žive z držino v Ljubljani. Z možom, steri je doma iz Bakovec, mata tri sine. Sonja je nej oženjena, ma pa prijatelja, Vaugra iz Monoštra, Teodora pa ma tri čerke. Zdaj sta

Z možom Francom je bila tudi v severnom tali Evrope

letos dve maturantki, najmlajša pa odi v deveti razred osnovne šaule. Tudi vse tri vnükice znajo malo po vogrski gučati.«

Jolanda Zver ma lejpe spomine tudi na vandrivanja, vej pa so z držino dostakrat bili na Vogrskom, v Dajčlandi, na rovaškom mordji, bili pa so tudi v tistom tali Romunije, v sterom živejo Vaugri. Ovak pa rada dela na domanjom gračenki, sploy rauže ma rada. »Pravijo, ka što ma rad rauže, ne more lagvi človek biti. Ges pravim ške tak, ne delaj nikomi slabo, če njemi že ne moreš dobroga,« ške raztolmači sogovornica, stera rada tudi knjige šte pa križanke rešavle. Rada odi tudi na prireditve, stere organizera soboško društvo Baráti kör, v sterom se družijo pripadniki vogrške narodnosti v Murski Soboti. Rada se spominja tudi na družjenja s porabskimi penzionisti pa s Slovenci iz Somotela. »Zdaj se članice društva prvi in tretji pondelek v meseci srečavemo v soboški restavraciji Zvezdi pa si po vogrsko pogučavamo in nam je lepau,« je na konci ške cujdala Jolanda Zver.

Silva Eöry
Kejpi osební arhiv
Jolande Zver

Če Porabje odmeva v Argentini

Meddobje je kulturna revija, pravzaprav zbornik, ki skoraj 70 let izhaja v Argentini, v slovenski skupnosti, ki se zbira okrog politične emigracije. Bilo je poleti leta 1954, ko je izšla prva številka te revije *Slovenske kulturne akcije*, po mnenju stroke je bila to takrat najboljša slovenska revija nasploh, saj je maja leta 1945 matično domovino zaradi nedemokratičnega režima, ki je tam nastopil, zapustil dobršen del kulturne elite naroda. Ta se je skupaj z množicami in manjšimi skupinami sonarodnjakov naselila na različnih koncih sveta, več kot šest tisoč Slovencev je po drugi svetovni vojni prišlo tudi v Argentino.

Tu je že živela številna slovenska skupnost, saj je ta južnoameriška država poznala več valov slovenskega priseljevanja, ki se je začelo v drugi polovici 19. stoletja z Brici, torej Primorci, v provinci Entre Rios in nato nadaljevalo skoraj sto let s Slovenci, ki so prihajali iz domala vseh slovenskih pokrajin, zlasti iz Primorske v času fašizma.

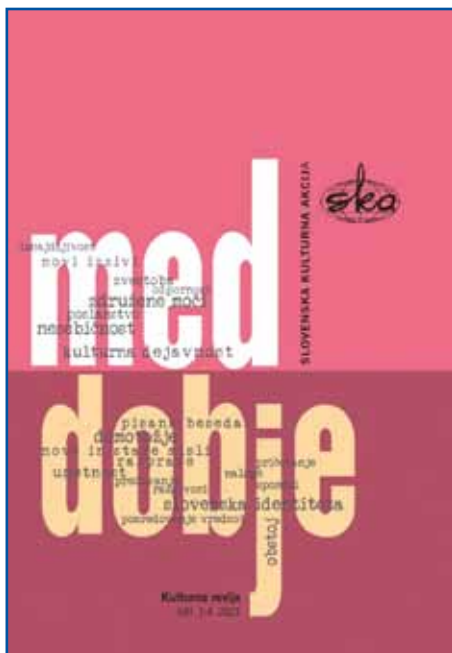
Še posebno številna in še danes organizirana je tudi slovenska skupnost, ki se je priselila iz Prekmurja in izhaja iz slovenskega izseljenskega vala med obema vojnama, torej izpred sto let. Njeni potomci, med katerimi so tudi Primorci, se še danes srečujejo v društvu *Bernal*, ki deluje v Buenos Airesu od leta 1943. Letošnji okrogli jubilej so zaznamovali tudi z odkritjem kipa Franceta Prešerna, ki stoji na Slovenskem trgu nedaleč od društvenih prostorov.

Slovensko okolje, ki ustvarja *Meddobje*, pa pripada povojni politični emigraciji, ki se je predvsem v Buenos Aires – v manjši meri tudi v Mendoza, Cordoba, Bariloče in druge kraje – preselila v letih 1947–1949 ter 1954–1955, ko so se združile družine: možem v Argentini so se takrat pridružili družinski člani, ki so ostali v matici. Med njimi je bil tudi urednik *Meddobja*, novinar in družbeni delavec Tone Mizerit (1944), ki se je rodil v Šentrupertu na Dolenjskem in je očeta srečal šele leta 1955, ko se je njegova mama z otroki preselila k možu v Buenos Aires.

O tej skupnosti, ki se zbira v šestih slovenskih domovih glavnega mesta, premore sobotne slovenske osnovne šole in srednješolski tečaj, slovenske maše, društva, zборе, skupine in učinkovito organizacijsko strukturo, pogosto bemo, da je »slovenski čudež v Argentini«: mlajše generacije še govorijo slovenski

jezik, premorejo edini slovenski tednik v zdomstvu – *Svobodno Slovenijo*, so skratka najmočnejša slovenska skupnost po svetu. Njeni člani vas bodo sicer podučili, da pri njih ne gre za noben čudež, temveč predvsem za sad trdega dela ...

Med biseri, ki nastajajo v tej sredi ves povojni čas, je kulturno-literarna revija *Meddobje*, ki jo izdaja *Slovenska kulturna akcija*. V *Meddobju* so se od leta

V letošnji številki kulturno-literarne revije *Meddobje* je slovenska novinarka iz zamejstva v Italiji Erika Jazbar objavila obsežen pogovor z Dušanom Mukičem.

1954 in vse do zadnje številke, ki je prišla med bralce novembra, zvrstili odlični eseji in razprave, dramatika, poezija in proza, prevodi, likovni dodatki, knjižne ocene, poročila in kakovostni prispevki o družbi in temeljnih vprašanih človeka. Revijo od leta 2005 ureja Tone Mizerit, prva urednika sta bila pisatelj Zorko Simčič in esejist Ruda Jurčec, na tem mestu so se nato zvrstila druga odlična imena: od Tineta Debeljaka do Franceta Papeža, ki je za zbornik odgovarjal četrto stoletja, od Rafka Vodeba do Srečka Barage, Vinka Rodeta, Marijana Eiletza. Njegov citat lahko preberemo na hrbtini strani letošnje izdaje, in sicer: *Prešteli smo naše vrste in pretipali naše žuljave dlani. Malo nas je in utrujeni smo, a naredili bomo to, kar še zmoremo in dokler bo v nas življenje.*

V *Meddobju* so v vseh teh desetletjih objavljali najpomembnejši slovenski kulturni delavci v zdomstvu, a tudi zamejstvu, revija je znana tudi po prilogah izvrstnih umetnikov, v zadnji številki je

to ameriška Slovenka Veronika Šparhagl. *Meddobje* še danes ohranja odlično kakovost, pa čeprav so se vrste zdomskih piscev v slovenskem jeziku zredčile, mlajše generacije vse manj obvladajo knjižni jezik in jih vse več piše v španščini.

Letošnje *Meddobje* premore 230 strani, ki jih je sooblikovalo približno dvajset peres od Koroške do Primorske, Argentine in ZDA, Mehike, vse do Peruja, pa tudi iz Slovenije. Uvodno misel je napisal koroški duhovnik Jože Kopeinig, spremno besedo predsednik SKA Damijan Ahlin, poezijo objavljajo Lev Detela iz Avstrije, iz Argentine Gabriel Žužek, Damjan Ahlin in Gregor Papež, ki ponuja tudi prozni tekst, iz Italije Angela Cukjati, iz Peruja Lojze Lavrič, gledališko besedilo pa argentinski Slovenec Jože Lenarčič. Med avtorji esejev in razprav so argentinski filozof Martin Sušnik, pa Renato Podberšič, Andrej Černic in Tomaž Simčič s primorskega konca, Janez Zorec iz Francije, Marko Mizerit iz Mehike, Helena Janežič iz Slovenije, med domačimi peresi so še Andrejka Dolinar, Božidar Bajuk, sam Tone Mizerit, Andrej Fink, Božidar Šušteršič. Že seznam je impresiven.

Pri pregledu letošnjih vsebin si posebno mesto zasluži Porabje, menda prvič s takim poudarkom v zgodovini *Meddobja*, saj je najdaljša objava v letošnjem zborniku intervju z novinarjem, piscem, kulturnikom in družbenim delavcem Dušanom Mukičem, ki se bere na kar 25 straneh. Gre za izčrpen pregled, analizo, razmišljanje o stanju Slovencev, ki živijo na Madžarskem, o življenjskem utripu skupnosti, njeni organiziranosti, preteklosti in polpreteklosti, posebnostih Porabja in Prekmurja, njunega narečja, pa tudi o odnosu do narodnosti, jezika, cerkve, o družbenem dogajanju, mejnikih, ki so vplivali na razvoj v času od demokratizacije Slovenije do padca šengenske meje, o povezovanju s Slovenci zunaj matičnih meja in s samo matico, stikih med madžarskim in slovanskim svetom, medijih, ljudski kulturi.

Posebnost intervjuja je tudi v tem, da ga je podpisala slovenska časnikarka iz zamejstva v Italiji, tako da že sam po sebi predstavlja unikatno obliko preseganja meja, ali če uporabimo oceno Leva Detele na hrbtini strani letošnjega *Meddobja*: *V nekem smislu je slovensko argentinsko Meddobje postalo vseslovenska povezovalna revija.*

Erika Jazbar

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Nej samo velki, žmeten je tö

Po krščanski simboliki adventni venec simbolizira vekivečno lübezen Boga. Zelene vejke, največkrat borove, simbolizirajo vüpanje pa življenje, svejče svetlobo pa Jezušov prihod.

Prvin so samo doma na stauli bili adventi vejnci, sledkar so se po velki varašaj redli zvünašnji, gnesden pa že skur v vsakšoj maloj vesi se leko njim veselimo. Delajo se že vsakšefele forme, kak tisti pravi z rednimi svejčami, tak moderni z električnimi posvejti.

V Somboteli se že duga lejta dela adventni venec, depa vejn letošnji baude najvejši ali bi leko prajli, ka najžmetnejši, zato ka vsevküp sedem ton vaga. S tau-ga eno tono vagajo zelene vejke, šest ton pa prave, velke svejče iz loja. Tau nej malo delo, ka velki adventni venec napravijo, so prejšnji keden četrtek učenci šaule Herman nasé vzeli. Še tau je njim nej vzelo volau, ka je cejli den mrzlo bilau pa dež üšo.

Okvir adventnoga venca je iz šestnajset falatov vküppostavleni, notranji kraug je osem mejtrov šurki, steroga so z vejkami povili. Potejm so ga z zvezdami, krogلامي pa svetlobnimi lanci okinčali. Štiri svejče, stere po falati 1,5 tono vagajo, so s tovrnjakom pripelali.

Te svejče do se po sobotaj vužigale, vsikšo paut edna več. Na božič do že vse štiri svejče gorele na trgi Berzsenyi, s tejm do nam oznanjale Jezušov prihod.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Lotrič in Klakočar Zupančič z gostjo tudi o manjšinskih pravicah

Predsednik državnega sveta Marko Lotrič in predsednica državnega zbora Urška Klakočar Zupančič sta sprejela predsednico zveznega sveta Avstrije Claudio Arpa. Lotrič je v pogovoru opozoril na vprašanje položaja in uresničevanja pravic slovenske narodne manjšine v Avstriji, z avstrijsko kolegico pa sta med drugim govorila o sodelovanju med državama na področju zdravstva, pri omejevanju nezakonitih migracij in drugih aktualnih temah, kot so inflacija, širitev EU na Zahodni Balkan in podnebne spremembe. Lotrič se je avstrijski kolegici zahvalil tudi za pomoč po nedavnih poplavih, ki so prizadele obe državi. Predsednico avstrijskega zveznega sveta je sprejela tudi Urška Klakočar Zupančič in opozorila na prizadevanje za dolgoročno in sistemsko ureditev pravic slovenske narodne skupnosti v Avstriji na podlagi 7. člena avstrijske državne pogodbe. Želi si, da bi bil člen polno uresničen, predvsem na področju vidne dvojezičnosti in statusa slovenskega jezika.

Sloveniji zelena luč za izplačilo 541 milijonov evrov

Evropska komisija je pozitivno ocenila drugi slovenski zahtevek za izplačilo iz evropskega sklada za okrevanje po pandemiji covid. Slovenija, ki je izpolnila 44 mejnikov in ciljev, bo tako predvidoma do konca leta prejela 541 milijonov evrov, od tega 231 milijonov evrov nepovratnih sredstev in 310 milijonov evrov posojil. Slovenija je izpolnila 44 mejnikov in ciljev. Ti med drugim vključujejo ukrepe na področjih zelenega prehoda, kot so reforma javnega potniškega prometa, povečanje zmogljivosti železniške infrastrukture ter spodbujanje uporabe obnovljivih virov energije. Ukrepi v okviru drugega zahtevka so namenjeni še digitalizaciji gospodarstva in kulturne dediščine, več ukrepov pa se nanaša tudi na področje stanovanjske politike.

Medgeneracijsko srečanje

LÖJPANJE TIKVINI GOŠTJIC

Člani Društva porabski slovenski penzionistov in učenci dvojezične osnovne šole so 15. novembra vküper meli eden lejpi in veseli program v števanovskoj šauli. Starejša generacija in najbola mlada generacija sta vtjüper tikvine goštjice

Števanovca bili in smo s šolskimi mlajši vküper löjpalj v kulturnom daumi. Tau leto nam je mesto dala za delavnico ravnateljica Agica Holecz v osnovnoj šauli zavolo toga, ka kulturni daum prejkzidajo pa ponavljajo.

Starejši pa mlajši vküper delajo.

löjpalj. Te program je bijo v telovadnici šaule. Od naši članov so vsi tisti prišli na delavnico, steri so v ogradci delali, sadili, okapali, ospavali in iz zraštjene tikvi semena vöbrali.

Te tikvi so posadili v Varaši v ograchenki pri nekdešnji predsednici društva Klari Fodor. Že doudja lejta so člani društva delali na tau njivi. Skurok vsakšo leto je bijo lejpi pauv, ka smo mi, člani leko meli delavnico. Pred dvema letoma smo tü v

Začnili smo ob poljednoj vöri, gda je autobus naše ženske pa moške vöripelo v ves. Mlajši so prišli med nas, vsikšo vöro drugi razred. Bili so otroci od najmenši do najvejši. Vidlo se jim je, ka so dočasnej meli vöro pa so spoj redno löjpalj z nami. Naši člani so pokazali mlajšom kak trbej goštjico prijati in kak se leko

semen vövzeme. Brž so se navčili tehniko pa se njim je spoj vidlo tau delo. Bili so takši mlajši, steri so po obedu nazaj prišli, ka aj leko tadale z nami delajo. Školnictje so tü prišli, steri so že čas meli ali so že nej meli več vör. Dosta smo si pripovedjali pa delali, etak nam je čas brž taodišo. Nej smo mogli zgotoviti, ka so člani z autobusom mogli nazaj domau titi, pa smo štje malo mogli spiti pijačo in smo meli spečene makove pa orejove bejkljne. Vsikši je

leko kaušto, mlajše smo tü ponidili. Pauradno goštjic je štje ostalo, tak ka na drugi den so penzionisti pa mogli vküper priditi in tadale löjpati v Monoštri v Lipi. Do večera so komar zgotovili. Mlajši so v Varašnej prišli, dapa njali smo jim pau lade goštjic v šauli, ka so na drugi den vöölöjpalj. Ta delavnica ostane v našom lejpom spomini in mislim, ka v mlajšinom spomini

Mlajšom se je tau delo trno vidlo.

ranč tak. Hvala lejpa Agici Holecz, ka nam je pomagala in mesto dala. Hvala lejpa Klari Fodor, ka se že doudja lejta briga za nas, ka leko mammo takšne programe. In hvala vsem, steri so pri kakšnomkoli deli pomagali. Vejmo, ka je tau nej málo delo, s tejm se dosta trbej tröjditj. Vöjpa-mo, ka mo štje doudja lejta tadale vtjüper delali z mladinov, nej gvüšno, ka mo goštjice löjpalj, dapa kakšno drugo delavnico mo leko meli vtjüper.

Marijana Fodor, predsednica DPSU

Dan poklicne orientacije

23. novembra smo imeli na Dvojezični osnovni šoli Jožefa Košiča na Gornjem Seniku dan poklicne orientacije. Mislim, da je bil program zanimiv za vsakega učenca.

Prvo uro so nam učitelji prinesli test in

Vadili smo temeljne postopke oživaljanja.

ogledali smo si videoposnetke o različnih poklicih, ki nas zanimajo. V nižjih razredih so se učenci lotili risb, povezanih s poklici. Potem so nas razdelili v štiri sku-

pine. Pripravljene so bile štiri postaje, na vsaki smo morali rešiti različne vaje in naloge.

Najprej so nam reševalci pokazali, kako moramo pomagati človeku, ki ne diha. Vadili smo oživiljanje, obvezovanje rok.

Sestavljali smo zdrave krožnike iz sadja, ki bi si ga morali privoščiti vsak dan.

Pogovarjali smo se tudi o tem, katero število moramo poklicati, če se je zgodila nesreča, in kaj moramo takrat povedati. Druga postaja je bila v telovadnici. Tu nas

je čakala fizioterapevtka, ki nam je pokazala gibalne vaje. Učenci osmega razreda imamo zelo radi telovadbo, zato nam je to bilo všeč.

Na tretji postaji smo se ukvarjali z zdravim načinom življenja. Reševali smo križanke. Dietetik nam je povedal, kako izgleda pameten krožnik, kaj mora biti vsak dan na krožniku. Potem smo naredili sadno solato.

Na četrti postaji nas je čakala zobozdravnica. Poslušali smo predavanje o tem, kako moramo pravilno očistiti zobe in opozorila nas je, kako pazimo na svoje zobe.

Mislim, da smo se ta dan vsi počutili zelo dobro in se tudi kaj zanimivega naučili. Upamo, da bomo še imeli takšen dan.

*Vanda Krajczár,
8. razred DOŠ Jožefa Košiča*

Likovna kolonija v Lipovcih

USTVARJALI AKADEMSKI SLIKARJI IN MLADI LIKOVNIKI

V naselju Lipovci v beltinski občini so pripravili že 31. likovno kolonijo Izak Lipovci. Organizator je Društvo za napredek umetnosti Aquila Lipovci, začetnik organiziranja likovne kolonije je bil pokojni vaščan Izidor Horvat - Izak, tudi sam slikar.

Potem ko so na tradicionalni likovni koloniji končali enotedensko ustvarjanje, so v dvorani vaškega doma pripravili še priložnostno razstavo nastalih del. Sodelujoče likovnike je predstavil Alojz Sraka,

Ob koncu likovne kolonije so pripravili priložnostno razstavo

v kulturnem programu je nastopal Moški pevski zbor Lipovci, sledilo pa je druženje vaščanov z likovniki. Pri organizaciji je sodelovalo tudi Kulturno-umetniško društvo Lipovci. Redno razstavo bodo predvidoma februarja pripravili v gradu Beltinci. Načrtujejo pa tudi razstavo z izborom slik in kipov, ki so nastali v preteklih tridesetih letih.

Umetniški vodja likovne kolonije je bil akademski slikar Igor Banfi, ki je tudi sam ustvarjal, ob njem pa še osem likovnikov, od akademskih slikarjev do mladih ljubiteljev likovne umetnosti iz kraja. To so bili: Jože Denko, Gregor Pratneker, Zoran Ogrin, Maša Mlinarič,

Slika Igorja Banfija, ki jo je ustvaril na likovni koloniji v Lipovcih.

Mišela Žizek, Gloria Zudič, Hana Kohek in Lana Kohek. Akademski slikarji so tako ob ustvarjanju tudi prenašali svoje slikarsko znanje na mlade rodove.

Društvo za napredek umetnosti Aquila Lipovci je vrsto let vodila Jožica Jakob, od letos pa je predsednica Martina Horvat, ki je vrsto let sodelovala pri organizaciji likovne kolonije. Tajnik in gonilna sila društva je že vrsto let Jože Pivar. V vodstvo društva so ves čas vključevali mlajše člane, ki zdaj nadaljujejo organizacijo likovne kolonije. Doslej je tako nastalo že veliko likovnih del slovenskih in tujih avtorjev. Na mnogih slikah in kiparskih delih pa je opaziti, da je veliko motivov iz Lipovcev in okolice, čuti pa se tudi duh pokrajine. Kiparska dela si lahko domačini in obiskovalci vsak dan ogledajo na različnih mestih v kraju, največ ob gramoznici Vučja jama na robu vasi, ki je bila motiv tudi na veliko slikah.

Besedilo in foto Jože Gabor

IZ NAŠE KÜNJE: KEKSI Z OREJOVIM KÜPČKOM

Tisti, štiri mate radi žmaj po orejaj, de vam današnji recept pisani na kaužo. Še posebej pa zdaj, ka idejo cuj prazniki in ka vsi prekapamo po receptaj, ka bi za naše najdražje pripravili rejsan dobre stvari. Keksi z orejovim küpčkom so neka, za štere vam nede žau, če te jih meli na lišti za praznično peko. Lejpi so videti, pečeni oreji z belakom pa dajo keksom piko na i.

Za testau te nücali:

- 200 g putra sobne temperature
- 180 g cukra v praji
- 500 g gladke mele
- 2 dajci
- 1 vanili cuker
- 1 pecilni prašek

Za filo te nücali:

- Marelično marmelado za premaz
- 150 g mletih orejov (ali pa draubno naseckanih)
- 120 g cukra v praji
- 1 vanili cuker
- 1 belak

Nücali pa te še čokolado za küjati.

Iz sestavin napravimo testau in ga kakšo vöro hladimo v hladilniki. Te ga na tenko razvalemamo (3-5 milimetrov), pa z modelčki razrežemo razne oblike (srčke, jelkice, zvezdice, raužice ...). Polagamo je v plej pa na tenko premažemo z marelično marmelado.

Te pa stepemo belak pa dodamo ostale sestavine. Male küpčke file damo na kekse pa pečemo na 180 stopinjaj, ka žuto farbo dobijo.

Ohlajene kekse okrasimo z raztoplenu črno čokolado.

Pa dober tek iz naše v vašo künjjo!

Simona Rituper

... DO MADŽARSKE

Božična jelka pred parlamentom

Prejšnjo nedeljo je prispela v Budimpešto t. i. božična jelka države, kot imenujejo gromozansko jelko, ki jo vsako leto postavijo in okrasijo pred madžarskim parlamentom. Ponavadi jo ponudijo občani, ki menijo, da je jelka, ki je zrasla na njihovem vrtu, primerna in vredna, da postane simbol decembrskih praznikov. Letošnja jelka, ki je visoka 24 metrov, njena teža pa je okrog 5 ton, je zrasla na vrtu družine v mestu Hajdúszoboszló. Od tam so jo v Budimpešto pripeljali sodelavci uprave za zaščito in reševanje in jo postavili s pomočjo žerjava. Jelka bo Kossuthov trg krasila do svetih treh kraljev, torej do 6. januarja 2024.

Štiri leta zaporne kazni nekdanjemu predsedniku

Državne romske samouprave

Okrajno sodišče v Budimu je nekdanjega predsednika Državne romske samouprave (DRS) Jánoša Agócsa prvostopenjsko obsodilo na štiri leta zaporne kazni in 260 tisoč forintov denarne kazni. Ovadili so ga zaradi korupcije oziroma sprejemanja podkupnine. Agócs naj bi zahteval 30 milijonov forintov podkupnine za svoj odstop s funkcije predsednika DRS. O tem naj bi se dogovoril z enim od svojih podpredsednikov, ki je na videz sprejel pogoje, toda o tem obvestil pristojne organe. Ob predaji prvega dela podkupnine septembra lani v neki čardi v Kecskemétu, šlo je za 18 milijonov forintov, so ju pričakali policisti in nekdanjega predsednika priprli. Iz pripora je prišel novembra lani, nakar je odšel na bolniški dopust in se odpovedal funkciji na čelu državne romske organizacije. Okrajno sodišče v Budimu je prejšnji teden obravnavalo primer Agócs, tožilec je navedel tudi, da je bil nekdanji predsednik že prej obsojen na pogojno kazen zaradi proračunske goljufije, zato se je sodišče odločilo za zaporno kazen. Sodba ni pravomočna.

ZA VESELDJE NEJ TRBEJ ELEKTRIKO

Čafardjin Ani, po možej Makoš, iz Števanovec že dolgo lejt v Varaši živejo, depa tista lejta, ka so doma pri starišaj živeli, nikdar ne pozabijo. Nej bilau elektrike, nej bilau vode, daleč so bili od poštuje, srmastvo je bilau pa

Čafardjin Ani

itak je veselo bilau. Tisti tau, kak so oni doma bili, je rejsan taši kak v pravljici, nautra v gauštja eden ograd stodji, na srejdji pa edna lejpa mala iža, gde so gnauksvejta Čafardjini živeli. Kak so mi pripovejdali dostakrat, najbola se te, gda je božič, nazajspominjajo. Tašoga reda naprejevzemejo kaštulo pa stare kejpe gledajo.

- Ani, gda ste kraj od rojstnoga rama prišli?

»Gda sem se oženila, leta 1972 sem odišla k Lošini kak je mauž doma bejo, tam smo bili dvej leta, potistim sva pa že sé v Varaš prišla.«

- Vaš rojstni ram tam spodkar v dolej, znautra v gauštja stoji, daleč od poštuje, gde je nej bilau nej elektrike pa nej vode. Kak ste leko etak živeli?

»Daj mena valati, ka dosta bola baukše bilau, bola veselo kak zdaj. Veseldje je nej elektrika pa voda,

veseldje leko maš tak tö, če nika nejmaš. Elektrike smo nej meli, depa voda je bejla, nej v rami, vanej na dvauri smo meli eden stüdenec, steri je fejst dobro vodau emo. Vsi sausedje, steri so zato nej bilej tak fejst paulak, za tjöjanje so

sé k nam odli po vodau.«

- Te je pri vas dosta lüstva odlo?

»Kak praviš, depa mi smo se njim veselili, zato ka smo leko malo pripovejdali. Vejš, te je še tak bilau, ka

Anina mati pred starim ramom

je lüstvo rado pripovejdalo, tašoga reda so taprajli, ka se kaj v vesi zgaidilo ali od sebe kaj, če so veseli bili ali žalostni, tau tö. Naša voda je fejst dobra pa zdrava bejla, gda sem dja sé v Varaš prišla, moj oča je v glaži dostakrat prineso

mena vodau z naše vretine.«

- V mladi lejtaj ste dosta vode pili iz te vretine, te ste vi gvüšno nej bili betežni?

»Dja sem tak nikdar nej bejla betežna, telko ka so mi mandule vözveli gda sem mala bejla. Pa te so nas nej tak fejst branili stariške kak gnesden te mlajše. Venej smo lejtali cejli den v mrazi, v deži, dostakrat vse mokri, pa itak smo nej bilej betežni.«

- Vejn zato, ka ste zdravo živeli, dobro vodau ste pilej pa vse domanjo ste djeli, ka ste doma pripauvali.

»Krompiče, kapüsto, djabokey, reteše, lepenje, kröj, tau je nam mati vse doma redla. Sladko smo trno nej djeli, bola tašoga reda, če je kakšni svetek bejo, te smo djeli pokaraj. Depa tau je nej kremeš bejo ali kaj tašo, tau je piškota bejla malo z lekvarom na-

mazana. Meli smo edno peč pa špajert, tašoga nutrazozidanoga, pa na tejm je mati vse leko spekla pa stjøjala, bola kak gnesden v tej moderni špajertaj. V peči pa taši kröj spekla, ka od tistoga mau sem tak dobrog nej djela.«

- Ka so mati na božič tjøjali?

»Tašoga reda so mati mesau vö iz paca vzeli pa tejesto so nam stjøjali. Tau je

Zdavanjski kejp starišov

še nej bilau okajeno, depa vejš, kakšna župa je bejla s tauga pa kak dobro je mesau bilau.«

- Okajeno mesau je bola na vüzem bilau, nej?

»Šonka je na vüzem bejla tadjana, depa pečenjé pa rebre pa špejk se je tö vöokado, tejesto smo že prvin podjeli. Po pravici ti povejm, mena je najbola žmano tisto pečeno mesau bilau, steroga so nutra v žir sklali. Gda je zabadanje bilau, mesau so spekli, potejm so ga nutra v pisker sklali pa s toplim žirom so nalejali, aj vse mesau zakrije. Tau mesau je v žiri edno leto tastalo ali še duže, največkrat smo te djeli s tauga, gda je vekšo delo bilau, žetva ali kaj tašo, gda je nej bilau časa tjøjati.«

- Kak je bilau na sveto nauč pri vas, pri Čafardjini?

»Ati je vsigdar z gauštje prineso nam en krispan

pa ga je nutra v iži z vrekom gora na plafon zvezo. Tau je dobro bilau, nej je trbelo krispan nutra v no-gače postaviti pa vsigdar je gnako stau. Oča pri VASEP-i delo pa tam je vsikšo leto na svetje edno škaštulo saloncutjer daubo. Müva s sestrov sva te saloncutjer, djabokey pa vse, ka je bilau, 24. decembra zadvečerek goravezale na krispan.«

- Pri vas so djabokey bile zavole, zato, ka vaš oča so velki sadjar bili, dobro so se razmili cepiti tö.

»Moj oča je fejst dobro znau cepiti, zavolo toga je pri nas vsefele sadje bilau, djabokey, slive, gröjške, črešnje, marulice, vse. Še zdaj, za telko lejt, itak dje par djablan tam pri rojstnom rami, stere je ati cejpo pa posado.«

- Ka je zdaj z vašim rojstnim ramom?

»Odali smo ga ednoma Peštara, on ga je lopau vred spravo, elektriko dau potegniti pa voda je že tü v rami. Vsikšo leto gnauk, gda tamta odim, ga poglednam, dobro je malo domau titi, še tak tö, če ga samo zvüna poglednam.«

- Kak baude pri vas na sveto nauč pa na božič?

»Zdaj tak baude, ka mlajši ne prejdejo domau, zdaj dja moram gora v Pešt titi. Mena se tam vejdi, sploj pa tašoga reda, gda je vse tak lopau vöposvetleno, depa po svetkaj je zato dobro nazaj domau priditi.

Karči Holec

Od inda v gnešnji čas

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ

Lidge iz Primorske pa Istre so za časa Mussolinija velki antifasisti gratali. Njegva črna rauka je na slovensko zemlo segala, za talansko jo je škela naprajti. Nazadnje smo o organizaciji TIGR pisali. Zaprav, kuman smo neka malo od nje pripovedjati začnili. S tejm smo tō do toga prišli, ka že prejk gnešnje granice moramo staupiti. Prejk gnešnje granice zmejs med Italijo pa Slovenijo. Po cejlj slovenskoj zemli skrak maurdja so se lidge iz TIGR-a prauti fašizmi gorzdignili.

Bazovica pa njeni junaki
Bazovica je stara slovenska ves, kaulak dva kilomejtra od granice s Slovenijo na Talanskom jo najdemo. V njoj sta se inda dvej velkivi poštiji sejka le. Na toj križarki so se lidge s cejle indašnje Monarhije leko srečali. Ena pošija je od Trsta prejk Bazovice do Divače šla, tista najbolje naprejvalaun pa ranč tak od Trsta pa do Beča,

novec poznamo. Vej biti, tam ga je zavole bilau, gda so stari Slavi na mesto gnešnje Bazovice prišli. Ménje aj bi tak

Ferdo Bidovec se je leta 1908 v Trsti naraudo. Kuman 11 lejt star je biu, gda je že fašistično lagvo delo na svoje oči leko vido. Leta 1927 so Talani slovenska kulturna društva dozapovedali. Mladi Ferdo je že vküper s pajdašami ilegalno začno delati.

šlau: Bezovica, Bezgovica, dokejš se je nej iz toga Bazovica narodila. Od tisti davni časov v leto 1930 skaučimo. Vej se, kak se je zgodilo. Den se eške

se je znak obrno pa skričo: Es strejlajte, barabe! Že kak mladi možakar je prauti fašistom delati začno.

Najvješko propagando prauti Slovencom so v Trsti novine Il Popolo delale. Kak je od Ferdona brat Ivan napiso, so na nas ogen pa žrdjavi kamen vōmetali. Ranč té novine je Ferdo vküper s padaši škeu dojstaviti, ka več takše ne bi delali. 10. febrara leta 1930 je Ferdo v drükararji tej novin bombo nut v mašin djau. Vnoči je eksplodejrala, mašin na nikoj djala, eden možakar je bujti biu. Fašisti so zbisneli, na velke so razije delali. Bidovca pa eške tri njegve pomagače so zgrabili. Najprva so je nutzaprlji, po tejm pa na birovijsi so je na smrt osuadili. Že smo napisali, kak so v Bazovici bujti bili.

Gvüšno, ka s tejm v Bazovici so se akcije prauti fašistom nej dojstavile. Leko povejmo, ka ranč zatoga volo je vse vküper eške vekši ogen daubilo. Depa,

Črni bratke dalo. Najprva ji je tej pet bilau, pomalek pa že prejk 20 se ji je vküper najjšlo. Ka mo bole razmeli, od koga pripovejdamo. Pojdje so od 13

Rejš, nauta, kultura

Vej se, ka brezi toga eden narod ne more na zemlej ostanoti. Brezi domanje rejči pa kulture narod se na smrt osaudi. Ranč

Miroslav Mirko Brezavšček mrtev doma leži, prva so ga na pokapanje nesli. Za najmlajšoga prautifašita vala, steri je zatoga volo življenje zgübo. Drugi črni pojdje so se nut v ilegalno potegnili, tadale so prauti fašistom delali. Ranč uni so se vküper s TIGR-om v drugoj velkoj bojni prauti Talanom bojnatj začnoli.

pa do 17 lejt stari bili. Tau je fenomen tistoga časa biu, ka tak mladi se za svojo rejč, daum pa pravice gorgemlejo. Kaulak so plakate torili na steri je pisalo: Doj z Mussolinijom! Zvün toga so eške slovenske zastave delali pa je lidam talali. Gvüšno, ka so nej tak dobro organizejrani

tau so talanski fašisti škeli dozapovedati, na nikoj djasti. Slovenci na Primorskem so dobro organizejrani bili. Nej eden narodni daum je biu gopostavljeni. Gvüšno, ka najvejši je v najvkešom varaši Trst žive to začno. Za center slovenske kulture je valau, v njem pa je

Na mesti smrti štiri junakov spomenik stodji. Depa, fašizem v Italiji eške itak živé. Nej samo gnauk so se na spomenik spravili, ga raznok zmlatili, po njem lagvo pisali. Na enoga so po talanski »porci« napisali, tau svinje znamenüje. Takše se je že 10-krat zgodilo.

je maurdje s cesarko metropolo vküperzvezala. Zavolo toga je ves bogata gratala, v krčmaj so foringaši geli, pili pa spali, za paut po poštiji so plačati mogli. Domanjim lidam pa nej trbelo daleč svoj pauv pelati, ka je po tejm na kaulaj »tadale šau«. Zvün vsega toga maurdje je tō nej daleč, vse njim je na rokau šlau. Gda pa eške bole nazaj poglednemo, se skrak enoga grma že skur drejve stavimo. Po slovenski se njemi bezeg pravi, bole po damanje ga kak beze-

nej naredo, gda so iz Trsta v Bazovico štiri mlade možakare z lanci zvezane pripelali. Na stauce so je z vaužami zvezjali, fašistom s pükšami v rokaj so mogli rbet kazati. 43 minute po peti vōri so pükše paučile. Slovenci Ferdo Bidovec, Fran Marušič, Alojz Valenčič pa Hrvat Zvonimir Miloš so streldjeni bili. Štirge mladi antifasisti, štirge junaki so slobaud s toga svejta mogli vzeti. Najmlajši Ferdo Bidovec je kuman 22 lejt star biu. Prva ga je metek zaodo,

ka se je s tejlami štiri mrtvi zgodilo? Kuman po drugi velki bojni do držine zvedle, v stero grabo so je nutlūčili. Tak so je leko pokopali pa se gnes za njive grobe vej. Kak povejdano, ogen prauti fašistom je eške vekšo mauč daubo.

Črni bratke

so eške bole mlajši od junakov iz Bazovice bili. Ji je pa ranč smrt štiri junakov vküper napelala, ka so začnili prauti fašistom delati. Pet mladi šaularov je svojo organizaciji tau ménje

Po 16. lejtaj dela je Narodni dom v Trsti dojzgoro. Na té žalosten den 13. julija 1920 se je do konca pokazalo, ka se s toga narodi. Talanski fašisti so ga gorvužgali.

bili, kak starejši bratovge iz TIGR-a. Prejgnje od Črni bratov so brž zgrabili, pet so ji nutzaprlji. Tam so je na velko mantrali, je bili, nojete doj vlačili, z eletriko stepali. Nika so nej vōovadili, ka so je spitavali. Zavolo vsega, ka so z njim delali, je kuman 13 lejt star Miroslav Brezavšček mrau.

eške kavarna bila, hotel pa slovenska banka je v njem delala. Depa, talanskim nacionalistom pa fašistom se tau nej vidlo. Nikšna druga rejč zvün talaske ne smej živeti, so kričali. Depa, rejč so njim nej vkraj vzeli, eške bole so spejvali, eške krepša je njigva rejč bila.

Miki Roš

ČLANI DRUŠTVA ZA LEPŠO VAS IN OHRANJANJE TRADICIJE SO PRAZNOVALI

Udeležiti se dogodka, ko smo praznovali 25. obletnico ustanovitve društva, nam je bilo v veliko veselje in čast, je povedala predsednica Društva za lepšo vas in ohranjanje tradicije (DLVOT) Števanovci Edit Trajbár.

Jubilejna slovesnost je potekala 18. novembra – skoraj točno na dan obletnice, saj

tokrat potekalo malce nenavadno (saj smo 25-letnico delovanja zaznamovali na Verici); pri števanovski organizaciji namreč gre ne le za domačo vas, temveč tudi za dobre odnose in sodelovanje z drugimi vasi in njihovimi prebivalci.

Seveda vsega tega ni mogoče izvesti brez članov. Bistvo

Povedala je tudi, da je treba dajati večji poudarek ohranjanju slovenskih narodnostnih tradicij, saj brez zavedanja o naših koreninah ne moremo biti vitalni ne v sedanjosti ne v prihodnosti.

Predsednica se je zahvalila prebivalcem vasi ter samoupravam, civilnim in narodnostnim organizacijam v naši regiji, da so bili vedno odprti do nas in so po svojih možnostih vedno podprli naše delovanje in aktivnosti. Prejeli smo tudi pozdravna sporočila in čestitke generalne konzulke v Monoštru Dubravke Šekoranja, zagovornice Slovencev v madžarskem parlamentu Erike Köleš Kiss in predsednice Slovenske samouprave Števanovci Agice Holec, ki se dogodka žal niso mogle udeležiti.

Ustanovni predsednik društva Laci Kováč je obujal spomine na stare lepe čase, saj je obdobje njegovega predsedovanja (1998–2003) označevalo ohranjanje narodnostnih tradicij, ljudskih šeg in običajev ter slovenskega narodnostnega jezika.

slovensko-madžarsko čezmejno borovo gostüvanje.

Zoltan Dončec je v svojem dvoletnem mandatu oral ledino v obdobju nove generacije, takrat smo praznovali 15-letnico društva, in kot se je izrazil Zoltan, je bilo to obdobje razmisleka in ugotavljanja potreb. Leta 2014 je organizacijo, potem ko jo

za lepšo vas in ohranjanje tradicije leta 2023 praznuje 25. obletnico ustanovitve. Skupnost, tradicije, povezanost in narodnostna identiteta so med številnimi pomembnimi elementi in nalogami organizacije, v okviru katerih deluje in jih zastopa in so dandanes še posebno aktualne in po-

Član občinskega sveta László Soós je izročil predsednici društva Edit Trajbár županovo priznanje.

je bilo društvo ustanovljeno 15. novembra 1998 – v kulturnem domu na Verici, pri tem gre zahvala županu Verice - Ritkarovcevu Andražu Doncseczu, ki nam je prijazno dal na razpolago prostore v kulturnem domu in tudi čestital društvu ob obletnici. Dogodka so se udeležili člani društva in gostje.

Predsednica DLVOT Edit Trajbár je povedala, da je bil »vsakokratni cilj društva krepitev skupnosti v vasi in razvoj podobe vasi z izvajanjem dejavnosti, kot so dekoracija vasi in ohranjanje tradicij porabske slovenske narodne skupnosti, značilnih za to pokrajino. Zaradi spreminjajočih se zahtev sodobnega časa se je tudi način delovanja nekoliko spremenil, vendar so osnovni cilji ostali nespremenjeni. Z razpoložljivim denarjem si prizadevamo ohraniti organizacijo in ustvariti dodano vrednost tako v vasi kot tudi v širšem prostoru.«

Zgovorno sporočilo je tudi to, da je praznovanje društva

civilne organizacije so prosvoljnost, družbena odgovornost in skrb za skupnost. Društvo ne more delovati brez aktivnih članov. Potrebno je, da za vsako pobudo stojita skupna želja in volja. Števanovci so bili pri tem

Del števanovska publike ob praznovanju 25. obletnice ustanovitve društva

zmeraj vodilni, ponosni smo na naše člane, na naše sovaščane. Predsednica društva se je zahvalila za vso pomoč in poudarila, da na to računamo tudi v prihodnosti, saj je pred nami še veliko nalog, ki jih brez sodelovanja članov ni mogoče izvesti.

Pozdravne besede in misli smo prejeli od druge predsednice Marijane Fodor, njeno pismo smo prebrali navzočim. V času njenega predsedovanja je bilo – z aktivnim sodelovanjem lokalne samouprave – v letu 2005 organizirano enkratno

Praznično torto je častila zagovornica Erika Köleš Kiss.

je napolnil s svežimi energijami, predal sedanji predsednici Edit Trajbár, tako je prišlo vodenje društva spet v prave roke.

V imenu župana Števanovcevu Sándorja Fodorja je član občinskega sveta László Soós izročil društvu županovo priznanje in darilni paket, za kar se mu tudi tokrat zahvaljujemo, ravno tako gre zahvala tudi zagovornici Eriki Köleš Kiss za praznični torti. Program se je nadaljeval s predvajanjem slik iz zgodovine društva in listanjem starih fotoalbumov, predstavljena je bila tudi fotoknjiga, izdana ob jubileju. Izdajo publikacije je finančno podprl slovenski urad za Slovence v zamejstvu in po svetu. V fotoknjigi so navedene tudi misli: »Le na spoštovanju preteklosti se lahko gradi prihodnost.« (grof István Széchenyi)

Petindvajset let je pomemben mejnik ne samo v življenju človeka, temveč tudi v zgodovini organizacije. Ponosni smo, da lahko Društvo

membrne. Stopamo po stopinjah velikih prednikov in se trudimo, da bi na ustrezen način ohranili našo tradicijo in kulturo, delali za razvoj vasi in regije ter za krepitev skupnosti in zavesti. Zahvaljujemo se „idejnemu očetu – ustanoviteljem“, da so leta 1998 mislili na prihodnost vasi, zaupali odraščajoči generaciji in nam s to civilno organizacijo predali vrednote, ki jih poskušamo ohranjati na spodoben način. Zahvaljujemo se Števanovcem, vsakokratnim prebivalcem vasi, članom samouprave ter civilnim, lokalnim in narodnostnim organizacijam vasi in regije, vodjem krovnih narodnostnih organizacij, da so nam vedno stali ob strani pri delovanju društva. Srčno upamo, da se bo naše skupno delo uspešno nadaljevalo tudi v prihodnosti.

Člani Društva za lepšo vas in ohranjanje tradicije Števanovci

RAZGIBAJMO MOŽGANE

SKANDINAVSKA KRIŽANKA

POMOČ: AKIRA ALAMO IZVAREK SREZ		DRAG KAMEN ZELENE BARVE	KRILJENJE, ZAMAHOVANJE	EDWARD NORTON	MORSKA OBALA S HOTELI IN KOPALIŠČI	POLITIČNI OKRAJ KMET S PLUGOM	AVTOR: MATJAŽ HLADNIK	ŠTEVILKA ALI ŠTEVILO	DOPRITNA OBLEKE OB VRATU, IZREZ	TEKMOVANJE V ZNANJU	KORUZI STORŽ, VLAT	ARABSKI POLOTOK	NABOJ, PATRON	JAPORSKI FILMSKI REŽISER KUROSAWA
SMERNI KAZALEC				8										
OLUKA	1								ATA, OČE					NAJBOLJ VZHOVNA ZVEZNA DRŽAVA V ZDA
ANDRAŽ HRIBAR			VEŽBA	6				5	NIZER ŽENSKI GLAS		4			AMERIŠKA FILMSKA NAGRAJA
SOLATA Z DLAKAVIMI LISTI			SOK, JUICE						SPAJKA					
HOKEJSKI KOPITAR				7					STAR SLOVAN					3
NAŠA PEVKA (SEVERA)		10							ATLANTSKI OCEAN					
VPAD NA ZASEDENO OZEMLJE									ISAAC NEWTON					9
									AMERIŠKA PEVKA IN IGRALKA GRANDE					
									ČISTILNIK					

Končna rešitev:

1	2	3	4	5	6	7	8	6	5	9	10	8
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---

V četrtek 14. decembra bo oddaja Slovenski utrinki na sporedu TV Slovenija 1 ob 14.45. Ponavljanje magazina bo na sporedu TV Slovenija 3 v nedeljo 17. decembra ob 19.30. Oddajo si lahko kasneje ogledate na spletnem naslovu:

<https://www.rtvlo.si/tv/oddaja/84>

Pridružite se nam pred zasloni!

TV SPORED

Na naslednji povezavi najdete pregleden spored TV Slovenija 1 in Slovenija 2 za izbran dan:

<https://tvspored.delo.si/>

SUDOKU

1								4
		5					7	9
	4			7				
	2			5	8	9		
9			3		1			7
		3	6	9				5
				3				6
6	7	8				3		
2								1

OSMEROSMERKA

D	E	C	E	M	B	E	R	A	I	ADVENT - BOŽIČ -
Č	I	Ž	O	B	L	U	Č	K	E	BUNDA - COPATI -
Z	D	P	Š	P	S	E	S	N	M	DECEMBER -
M	I	A	U	U	A	A	D	I	Č	DRSALKE - IDILA -
R	L	A	A	K	R	T	N	Ž	A	KAMIN - LED -
Z	A	R	M	K	A	J	I	E	D	LUČKE - MRAZ -
A	J	E	O	G	E	N	S	N	V	NAKUP - ODEJA -
L	E	K	L	A	S	R	D	S	E	OKRASKI -
A	D	N	U	B	K	A	M	I	N	ROKAVICE - ŠAL -
R	O	K	A	V	I	C	E	S	T	SMREKA - SNEG -
										SNEŽINKA - ZMRZAL

V osmerosmerko je uvrščenih 20 z zimo povezanih besed. Besede tečejo naprej in nazaj v vseh osmih smereh: vodoravno, navpično in po diagonalah. Vsaka beseda je vsaj z eno črko pripeta na skupek vseh ostalih besed. Najdeno besedo je potrebno v liku in spisku prečrtati. Na koncu bo ostalo še 8 neprečrtanih črk, ki dajo (brane po vrsti od leve proti desni in od zgoraj navzdol) še en zimski pojem!

VABILO

Zveza Slovencev na Madžarskem in Slavistično društvo Prekmurja,
Prlekije in Porabja sta izvedla nagradni literarni natečaj

Porabske litere 2023.

Avtorje in avtorice najboljših prispevkov, ki so jih izbrale žirije v kategorijah *učenci osnovnih šol, srednješolci in študentje ter odrasli*, bomo razglasili in jim podelili nagrade ter priznanja na slavnostni prireditvi

v konferenčni dvorani Slovenskega doma v Monoštru v sredo,
13. decembra 2023, ob 17. uri.

Program:

- pozdravni nagovori (predsednica Zveze Slovencev na Madžarskem, predsednik Slavističnega društva Prekmurja, Prlekije in Porabja)
- recital iz nagrajenih literarnih del
- nastop prekmurske skupine Marko banda
- podelitev nagrad in priznanj

V PRIČAKOVANJU MIKLAVŽA

Miklavž, ustvarjali otroci iz vrtca Sakalovci

Adél Szabó, 5 let, vrtec Monošter

Praznični december je tu in vsi otroci iz vrtca Sakalovci in slovenske skupine Zvezdice so nestrpnno pričakovali prihod dobrega moža Miklavža.

Na koledarju smo odštevali dneve do njegovega prihoda in veliko časa smo namenili ustvarjanju. Izdelali smo Miklavže, škrate in okrasili našo igralnico.

Seveda smo Miklavža razveselili s pesmimi, ki smo se jih pridno učili.

Vzgojiteljica asistentka
Romana Trafela

Škrat, ustvarjali otroci iz vrtca Sakalovci

Adventni koncert in pletenje vencev

Slovenska narodnostna samouprava Števanovci je v soboto, 2. decembra, na Dvojezični osnovni šoli Števanovci organizirala adventni koncert. Nastopil je tamburaški zbor iz Nuskove. Trije tamburaški zbori so se združili za nastop in nam pripravili čudovit koncert. Vsi smo poslušali glasbo s toplim srcem in postali močnejši v veri. Nada, ki vodi zbor, je skupaj z možem Francem in štirimi sinovi naša dolgoletna prijateljica.

Na začetku prireditve sem kot predsednica slovenske samouprave na kratko povedala, kakšne prireditve smo organizirali v tem letu in katere bomo še imeli do konca leta. Naš cilj je, da ohranimo naš materni jezik, da vsi bolje spoznajo porabske slo-

venske tradicije, šege in kulturo. Povedano je bilo tudi, koliko denarja smo imeli na razpolago za organizacijo programov in koliko finančne podpore smo prejeli na različnih razpisih. Vsakemu sem se zahvalila za pomoč, sodelovanje.

Po pozdravnih besedah so glasbeniki zaigrali adventne pesmi na različnih glasbilih. Glasba se je povezala z adventnim pričakovanjem, Jezusom in božičem.

Hvala tamburaškemu zboru za ta prekrasni popoldan. Po koncertu so pridne roke lahko pletle adventne vence in jih tudi okrasile. Pohvaliti moramo vse ženske in otroke, ki so pridno pletle, in Marti Steinmetz, ki je pomagala vsem, da so bili venci čudovito okrašeni. V nedeljo je župnik na začetku svete maše blagoslovil vse pripravljene vence. Tako smo se skupaj pripravili na adventni čas in čakamo rojstvo malega Jezusa. Tamburaški zbor nam je s pesmimi predstavil ljubezen, mir in toploto.

Želim vam mirne, tople, radostne adventne dneve in da bo ljubezen v družinah najbolj pomembna.

Agica Holecz, predsednica

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek

Založnik:

Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Nikoletta Vajda-Nagy
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TOPnet d.o.o.

Kupšinci 49d, 9000 Murska Sobota; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti,
Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS
za Slovence v zamejstvu in po svetu.
Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za
Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR
ali 52 USD.

Številka bančnega računa: HU75
11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB

www.porabje.hu